

Методичні рекомендації
по роботі з обдарованими учнями за напрямом підготовки
до Міжнародних, Всеукраїнських конкурсів та Всеукраїнських
олімпіад з навчальних предметів

Представлені методичні рекомендації розроблені на допомогу адміністраціям закладів загальної середньої освіти, учителям з метою вдосконалення заходів, спрямованих на ефективну підготовку школярів до участі у Міжнародних та Всеукраїнських учнівських проектах, конкурсах, олімпіадах, турнірах тощо.

Звертаємо Вашу увагу на те, що участь учнів в олімпіадах, турнірах, творчих конкурсах та інтелектуальних змаганнях здійснюється на добровільній основі (лист Міністерства освіти і науки України від 08.04.2013 № 1/9-262 «Про перелік творчих конкурсів та інтелектуальних змагань»).

Всеукраїнські учнівські олімпіади I-III етапів у 2019-2020 н.р. проводяться відповідно до Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.09.2011 № 1099 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17.11.2011 за № 1318/20056, наказу Міністерства освіти і науки України від 06.08.2019 № 1077 «Про проведення Всеукраїнських учнівських олімпіад і турнірів з навчальних предметів у 2019/2020 навчальному році».

Основною складовою організації учнівських олімпіад з навчальних предметів є комплексна теоретична, практична та психологічна підготовка здобувачів освіти до інтелектуальних змагань. Підготовку до олімпіад не можна розглядати лише як частину позакласної роботи, це імплементація знань, умінь і навичок, одержаних на уроках, але за умов більшої самостійності обдарованих дітей. Добровільність участі, відсутність оцінок сприяє розвитку інтересу, поглибленню знань з предмета.

Організація теоретичної та практичної підготовки обдарованих дітей до Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів передбачає особисте цілеспрямовання учня, максимальну самостійність, змістовну підготовку з усіх природничо-математичних, суспільно-гуманітарних дисциплін. Випереджальний рівень складності навчального матеріалу, аналіз завдань олімпіад минулих років, самоаналіз виконання олімпіадних завдань спонукає здобувачів освіти до участі у змаганнях.

Отже, алгоритм підготовки обдарованих дітей до Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів включає:

1. Доолімпіадний період:

Це період початку навчального року. Протягом цього часу передбачається робота безпосередньо в закладах загальної середньої освіти, а також позашкільні форми занять (гуртки, заняття окремих груп тощо).

Підготовка включає:

1. Підготовчі заняття щодо повторення задач минулого олімпіадного року, введення в групу олімпіадників нових учнів. Ця робота включає як індивідуальні, так і диференційовані форми. Обов'язковою є також робота в групах.

2. Розв'язування завдань I та II етапів попередніх олімпіад.

3. Проведення занять у формі «міні олімпіад» для поступового психологічного налаштування учнів.

I етап олімпіади. Шкільні олімпіади. Проводяться в закладах загальної середньої освіти учителями.

Особливості проведення:

1. Участь беруть усі бажаючі учні (5-11 кл.).

2. Підбір завдань повинен бути диференційованим, тобто включати завдання 3-х рівнів:

- нескладні завдання репродуктивного характеру, які може розв'язати більшість учасників;

- завдання, які потребують творчого підходу до розв'язання;

- завдання, рівень яких відповідає II (III) етапу олімпіади.

3. Умови проведення олімпіади повинні максимально відповідати умовам олімпіади наступного етапу. Завдання, що пропонуються на шкільній олімпіаді, повинні враховувати той матеріал, що був засвоєний на момент проведення даної олімпіади за навчальною програмою, однак, складність цих завдань повинна носити олімпіадний характер, визначаючи вміння учнів логічно мислити, застосовувати програмний матеріал до більш складних завдань.

II етап олімпіади. Районна (міська) олімпіада. Проводяться за завданнями Сумського ОІППО.

Для того, щоб учасники II етапу олімпіади були в максимально однакових підготовчих умовах, рекомендується попередньо провести такі заходи:

- заняття школи для учнів з розв'язування завдань олімпіадного рівня;

- заочну олімпіаду, що проходить у декілька етапів та передбачає ознайомлення учнів з авторськими розв'язками запропонованих завдань.

III етап олімпіади. Обласна олімпіада. Проводяться за завданнями Міністерства освіти і науки України (біологія, математика, інформатика, інформаційні технології) та Сумського ОІППО.

Цьому етапу олімпіади можуть передувати такі заходи:

- семінари-практикуми для вчителів для ознайомлення з вимогами виконання завдань III етапу та рівнем складності завдань;

- участь учителів у роботі школи з розв'язування завдань олімпіадного рівня.

У роботі з учнями слід дотримуватися трьох основних напрямків стратегії збагачення змісту освіти:

- стратегія дослідницького навчання (головна мета – активізувати навчання, надати йому дослідницького характеру);

- стратегія проблематизації (орієнтація на постановку перед учнями проблем різного характеру);

- стратегія індивідуалізації (формування особистості за визначеною моделлю, окремим навчальним планом).

Рекомендуємо в роботі з обдарованими учнями:

- застосовувати проблемний метод у навчанні;

- проводити самостійні роботи творчого характеру;

- застосовувати індивідуальний підхід у навчанні;

- упроваджувати розвивальні творчі ігри;

- розв'язувати творчі завдання.

Також є широкий спектр позакласної роботи на виявлення та розвиток творчих здібностей учнів:

- це підготовка і участь школярів в олімпіадах;

- дослідницька робота в МАН;

- участь у гуртках, факультативах;

- участь в інтелектуальних іграх;
- робота над проектами;
- участь у науково-практичних конференціях;
- участь в Інтернет-олімпіадах;
- участь учнів у Міжнародних проектах, конкурсах, турнірах: «Міксіке» «Геліантус», «Sunflower», «Кенгуру», «Бобер», «Колосок», мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка, мовний конкурс імені П.Яцика та Всеукраїнських конкурсах «Левеня», «Соняшник», «Лелека», «Кришталева сова» тощо.

Корисні поради вчителю з підготовки учнів до олімпіад

1. Виокремлюйте думки учнів і оцінюйте їх зразу, підкреслюючи їх оригінальність, важливість тощо.
 2. Сприяйте інтересу дітей до нового.
 3. Заохочуйте оперування предметами, матеріалами, ідеями. Дитина практично вирішує дослідницькі завдання.
 4. Навчайте дітей систематичній самооцінці кожної думки.
 5. Виховуйте у дітей терпиме ставлення до нових понять, думок.
 6. Не вимагайте запам'ятовування схем, таблиць, формул, одностороннього рішення, де є багатоваріативні способи.
 7. Культивувайте творчу атмосферу – учні повинні знати, що творчі пропозиції, думки інші учасники заняття зустрічають з визнанням, приймають їх, використовують.
 8. Навчайте дітей цінувати власні та чужі думки. Важливо фіксувати їх в блокноті.
 9. Розвивайте в учнів впевненість.
 10. Пропонуйте цікаві факти, випадки, технічні та наукові ідеї.
 11. Стимулюйте і підтримуйте ініціативу учнів, самостійність. Пропонуйте проекти, які можуть захоплювати.
 12. Створюйте проблемні ситуації, які вимагають альтернативи, прогнозування, уяви.
 13. Створюйте періоди творчої активності, адже багатого геніальних рішень з'являються саме в такі моменти.
 14. Допмагайте оволодівати технічними засобами навчання.
 15. Розвивайте критичне сприйняття дійсності.
 16. Навчайте доводити починання до логічного завершення.
 17. Контролюйте під час занять досягнуті результати та давайте завдання більш підвищеної складності, створюйте ситуації самоаналізу, самооцінки, самопізнання.
 18. Залучайте дітей до розробки та впровадження власних творчих задумів та ініціатив, створюйте ситуації вільного вибору і відповідальності за обране рішення.
 19. Використовуйте творчу діяльність при проведенні різних видів масових заходів, відкритих та семінарських занять, конференцій.
 20. Залучайте учнів до творчої пошукової роботи з використанням випереджувальних завдань, створюйте розвиваючі ситуації.
 21. Активно залучайте до участі в районних, обласних, Всеукраїнських конкурсах, змаганнях, турнірах тощо.
 22. Відзначаєте досягнення вихованців, підтримуйте та стимулюйте активність, ініціативу, пошук.
 23. Створюйте позитивний настрій учнів на заняттях.
- Нагадуємо, що участь у конкурсах та змаганнях є добровільною.

Районним (міським) та шкільним координаторам конкурсів рекомендуємо:

- проаналізувати результати участі учнів закладів загальної середньої освіти у своєму районі (місті, ОТГ) у проектах, конкурсах, олімпіадах, турнірах;
- довести інформацію про умови та строки проведення проектів, конкурсів, турнірів, олімпіад до відомих шкільних координаторів;
- опрацювати інструкції координатора та адміністратора щодо проведення конкурсів;
- завершити реєстрацію у конкурсах не пізніше визначеного оргкомітетом терміном;
- для формування персональної сторінки шкіл, які ще не брали участі у конкурсах, необхідно надіслати листа із зазначенням: назви школи, області, району та населеного пункту на електронну пошту оргкомітету конкурсів.

Офіційні сайти Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів.

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
<http://imzo.gov.ua/dokumenty>

Сайт Сумського ОІППО (розділ учнівські олімпіади)
<http://www.soippo.edu.ua/index.php/46-uncategorised/668-konkursi-olimpiadi>

Міжнародний українсько-естонський проект «Міксіке» <http://miksike.net.ua/>

Міжнародний математичний конкурс «Кенгуру» <http://www.kangaroo.com.ua/>

Міжнародна природознавча гра «Геліантус» <http://helianthus.com.ua/>

Міжнародна гра зі світової (української та зарубіжної) літератури «Sunflower»
<http://gra-sunflower.com.ua/>

Міжнародний конкурс з інформатики та комп'ютерного мислення «Бобер»
<http://bober.net.ua/>

Всеукраїнська українознавча гра «Соняшник» <http://gra-sonyashnyk.com.ua/>

Всеукраїнський учнівський фізичний конкурс «Левеня» <http://levenia.com.ua/>

Всеукраїнський конкурс юних істориків «Лелека» <http://osvitniy-prostir.com.ua/>

Всеукраїнський учнівський конкурс юних суспільствознавців «Кришталева сова»
<http://www.gromadosvita.info/index.php/competitions>

Український біологічний сайт <http://biology.org.ua/>

Методист по роботі
 з обдарованою учнівською молоддю
 навчально-методичного відділу
 координації освітньої діяльності та
 професійного розвитку Сумського ОІППО

О.В. Каленик